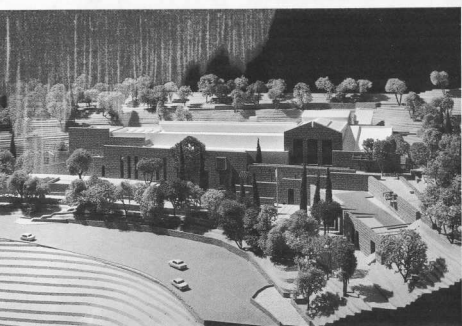

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

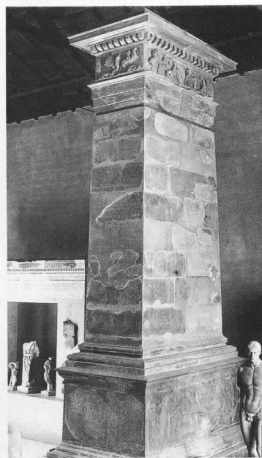
Το σημερινό Μουσείο (αρχιτ. Καραντινός).

Το μελλοντικό Μουσείο Δελφών (αρχ. Αλέξανδρος Τομπάζης).

Στο ημερολόγιο της «Μεγάλης Ανασκαφής» (έτσι ονομάστηκε από τους Γάλλους αρχαιολόγους η ανασκαφή των Δελφών) βρίσκουμε την πληροφορία ότι στις 28 Μαΐου 1894 γίνεται ανασκαφή στη θέση όπου πρόκειται να ανεγερθεί το Μουσείο με δαπάνες του ελληνικού δημοσίου. Τα ευρήματα ήταν τόσο πολλά, που επέβαλλαν την άμεση ανάγκη για στέγαση. Αυτή ήταν η αρχή του σημερινού Μουσείου. Στα 1901 στο ίδιο ημερολόγιο αναφέρεται η προσθήκη της ντίας πτέρυγας και ακολούθησε και η βόρεια, με δαπάνες του Ανδρέα Συγγρού. Νέα επέκταση έγινε στα χρόνια 1938-1940, και η τελευταία, που έδωσε τη σημερινή του μορφή, στα 1957-60. Το υπάρχουν κτήριο έχει άνετες αίθουσες με άπλετο φωτισμό αλλά υστερεί φοβερά σε παροχές και διευκολύνσεις προς τους επισκέπτες. Ελπίζουμε ότι η επέκταση που σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη και εγκρίθηκε από το Κε-

ντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο όχι μόνο θα βελτιώσει την εμφάνιση της πρόσψης του Μουσείου και θα αυξήσει τις διευκολύνσεις των επισκεπτών (W.C., γκαρταρόμπα, ταχυδρομείο, κυλικείο κ.λπ.) αλλά θα προσαρμόσει το κτήριο μέσα στο χώρο, όπως ήταν έως το 1940 και η παρουσία του θα γίνει πιο διακριτική χάρη στα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν. Θα απομακρυνθούν επίσης τα είδη που πουλιούνται στην είσοδό του, το μικρό αυτό καζάνι. Το πρώτο πράγμα που αντικρίζουμε μόλις μπούμε στην έκθεση είναι ο Ομφαλός, το σύμβολο των Δελφών και το κέντρο του κόσμου, όπου συναντήθηκαν οι δύο αετοί του Δία. Είναι ρωμαϊκών χρόνων, ενώ ο παλαιότερος, που ίσως ήταν στο αόδυτο του ναού, είναι εκτεθειμένος στο χώρο κοντά στο Θησαυρό των Αθηναιών. Στην ίδια αίθουσα εκτίθεται η ζωφόρος του θεάτρου με τους άθλους του Ηρακλή και μια σειρά από βιτρίνες, όπου βλέπουμε διά-

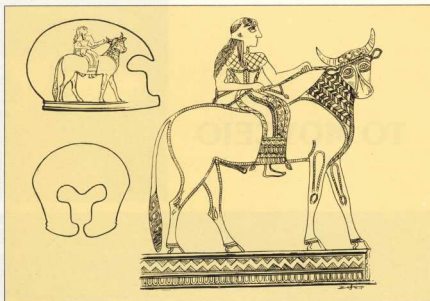

Μουσείο (1903). Στήλη του Αιμίλιου Παύλου.

φορα χάλκινα που βρέθηκαν στο ιερό, όπως κράνη (1 κρητικό, 3 κορινθιακά), διάφορες ταινίες, καθρέπτες, αιχμές δοράτων, λαβές και διακοσμητικά μέρη από χάλκινα αγγεία, ειδώλια από τον 7ο έως τον 3ο π.Χ. αι., μερικά του Απόλλωνα και του Διονύσου, γρύπτες από λέβητες κ.ά. Εδώ υπάρχουν και δεις προϊστορική κεραμι-

Κρητικό κράνος με εγχάρκτη διακόσμηση. Η Ευρώπη επάνω στον Ταύρο.

κή από την Κίρρα και την Κρίσα και γεωμετρικά από τους Δελφούς. Επίσης μυκηναϊκά (1400-1100 π.Χ.) από τα νεκροταφεία των Δελφών και ειδώλια από την Πρωναία.

Στην επόμενη αίθουσα υπάρχουν

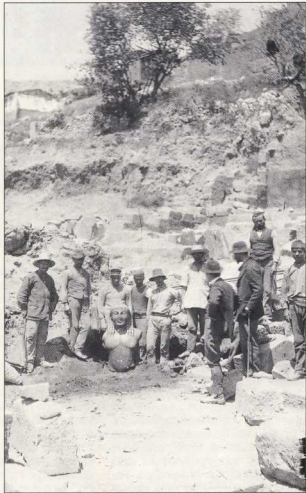
3 ασπίδες αναθηματικές, από την Κρήτη οι δύο και από την Κύπρο ίσως η τρίτη. Στο κέντρο τους εέχει έντονα προτομή ζώου (8ου-7ου π.Χ. αι.). Εκτός των άλλων, εκτίθενται εδώ δύο προτομές γρυπών από λέβητες, ένα

θαυμάσιο γλυπτό δαιδαλικού ρυθμού, ίσως από την Κρήτη, μια χάλκινη αγελάδα και ένα περιφαντήριο με τρεις κοπέλες, το οποίο χρησιμοποιείται για το τελετουργικό πλύσιμο των χεριών. Στην τελευταία δεκαετία έχουν γίνει

Αποκάλυψη του 1ου Αργείου.

Ο Th. Homolle και ο 2ος Αργείος.

ορισμένες αλλαγές στην έκθεση, με σκοπό να ενοποιηθούν εποχές που τα ευρήματά τους ήταν σκόρπια σε διάφορες αίθουσες. Οι αλλαγές αυτές δεν έχουν περάσει ακόμη στους αρχαιολογικούς οδηγούς και γράφονται εδώ για πρώτη φορά.

Άλλαξε η έκθεση της κεραμικής: αρχίζει τώρα από τα προϊστορικά χρόνια στην αίθουσα της μικροτεχνίας των χαλκίων και τελειώνει με τον 4ο αι. στην αίθουσα του Αντινόου.

Στην αίθουσα των ασιδίων μεταφέρθηκαν ο μικρός χάλκινος Απόλλωνας από την αίθουσα των Κούρων και η χάλκινη αγελάδα από την αίθουσα του ναού του Απόλλωνα.

Στην αίθουσα των Κούρων Κλεοβίδος και Βίτωνα τοποθετήθηκαν οι δύο μαρμαρίνοι κούροι που ήσαν στην αίθουσα του Απόλλωνα.

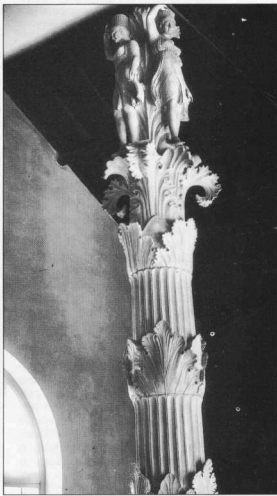
Στην αίθουσα των Σιφνίων μεταφέρθηκαν από την αίθουσα του Απόλλωνα η βάση του Χαροπίνου και μία βάση με πλινό κούρου. Η αίθουσα του ναού του Απόλλωνα έμεινε πλέον μόνο του ναού και μεταφέρθηκαν σ' αυτήν, εφ' όσον αποδίδονται έστω υποθετικά στο γλυπτό διάκοσμο του ναού, η κεφαλή του

Μετάπη Σικυωνίων.

Οι χορεύτριες από τον κίονα με τις ακάνθες στον ανασκαφικό χώρο, λίγο μετά την αποκαλύψή τους.

Κίονας με τις ακάνθες. Πεντελικό μάρμαρο. Αφιέρωμα της Αττικής, του 340-330 π.Χ.

Διονύσου ή Απόλλωνα και το καθιστό του Απόλλωνα.

Έγιναν και μερικές μετακινήσεις στην αίθουσα των ασιδίων με επιτοίχιες βιτρίνες και στην αίθουσα των επιτυμβίων για να διευκολύνουν την κίνηση των επισκεπτών οι οποίοι στις ώρες αιχμής φθάνουν τις 3-4.000.

Έχουν γίνει προτάσεις για αλλαγή του τρόπου έκθεσης των γλυπτών των Σιφνίων και των μετοπιών του θησαυρού των Αθηνών.

Συγκεκριμένα προτάθηκε να τοποθετηθούν πάνω σε βάθρο, στις διαστάσεις του Θησαυρού, η ζωφόρος και το αέτωμα των Σιφνίων, ώστε να δίνεται η πραγματική εντύπωση του μνημείου. Το βάθρο θα στηρίζεται σε οκτώ στύλους που θα επιτρέπουν ελεύθερη διακίνηση των επισκεπτών. Ο ίδιος τρόπος προτάθηκε και για τις μετόπιες του Θησαυρού των Αθηνών, αφού προηγουμένως γίνουν μεγαλύτερα τα ανοίγματα επικοινωνίας (πόρτες) με μερική κατεδάφιση τους. Έτσι θα αποκατασταθεί η αλγμεία των τριγλύφων, που έγιναν δίγλυφα για να χωρέσουν.

Τέλος, για την αίθουσα του Απόλλωνα προτάθηκε η διάλυση του αετώματος και η επανατοποθέτησή της σε βάθρο που θα καλύπτει όλο το μήκος της έκθεσης και θα πλησιάζει προς τις πραγματικές διαστάσεις του αετώματος. Τα γλυπτά θα επανατοποθετηθούν σωστά (εύκολα διακρίνονται τα Δάφη) και θα γίνει δυνατόν να τοιαυτών τα κενά που υπάρχουν, διότι δεν βρέθηκαν όλες οι μορφές του αετώματος. Τώρα δίνεται η εντύπωση ότι δεν λείπουν μορφές από το αέτωμα. Στην ίδια αίθουσα θα μεταφερθεί και το πρώτο τμήμα της Αθήνας από το δυτικό αέτωμα του ναού με το πραγματικό ύψος του τύμβου, ώστε να μη φαίνεται η Αθήνα ότι αν συμψηφωθεί θα βγει έξω από το αέτωμα, και θα φωτιστεί και θα προβάλεται καλύτερα από ό,τι τώρα που βρίσκεται κάτω από το παρόθυρο.

Στην αίθουσα των Σιφνίων εκτίθεται η ζωφόρος και το αέτωμα από τον ομώνυμο Θησαυρό, ένα μοναδικό σύνολο, γύρω στα 525 π.Χ., από το οποίο λίγα τμήματα λείπουν. Δύο τεχνοτροπίες διακρίνονται, ενός συντηρητικού και ενός προοδευτικού καλλιτέχνη. Τα ζωηρά χρώματα, οι χάλκινες λεπτομέρειες και τα ονόματα πολλών μορφών ζωντανεύουν το ωραίο αυτό έργο.

Εικονίζονται: η αρπαγή του τρίποδα από τον Ηρακλή, στο αέτωμα, ενώ ο Απόλλωνας τον κρατάει σφιχτά, μάχες Ελλήνων και Τρώων με την αοράτη παρουσία των θεών, η γιγαντομαχία (πάλη θεών και γιγάντων), όπου το έπαθλο είναι η κυριαρχία του κόσμου, η κρίση του Πάρι, για να δώσει το χρυσό μήλο «τη καλλίστη» μεταξύ Ήρας, Αθήνας και Αφροδίτης:

Αποκάλυψη του Αντίνοου.

Τα πρώτα καλλιτεία. Στην αίθουσα αυτή κυριαρχεί με την επιβλητική και απόκοσμη μορφή της η Σφιγγά των Ναξίων, έργο του 560 π.Χ. περίπου, που ήταν στήμνη πάνω σε κίονα, συνολικού ύψους 12,10μ. Εδώ βλέπουμε επίσης τις Καρυάτιδες του Θησαυρού των Σιφνίων, έργα που αντικαθιστούσαν τους κίονες της πρόσμοψης του Θησαυρού, και μια Καρυάτιδα από το Θησαυρό των Κνιδίων. Μια μικρή αναπαράσταση του πλαισίου της πόρτας του θησαυρού των Σιφνίων εκτίθεται σ' αυτό το χώρο.

Στην άλλη αίθουσα δεσπόζουν οι Κούροι, που ίσως πρόκειται για τους Κλέοβη και Βίτωνα, παιδιά της Κυδίστης, ιέρειας της Ήρας, που έσυραν το άρμα της μητέρας τους ως το ιερό, περίπου 8 χιλιόμετρα. Ως ανταμοιβή οι θεοί τους χάρισαν, την αιώνια γαλήνη, το θάνατο, την ώρα που κοιμόντουσαν. Πρόκειται για δύνατα και ρωμαλέα έργα, γύρω στο 580 π.Χ. Στην ίδια αίθουσα υπάρχουν οι πέντε πρώιμες πώρινες μετόπιες, από το θησαυρό των Σικυωνίων, έργο πρωτοποριακό με τολμηρή απόδοση των μορφών, γύρω στα 560 π.Χ., και δύο κούροι που μεταφέρθηκαν από την αίθουσα του Απόλλωνα.

Στη μικρή αίθουσα του Ταύρου εκτίθενται τα ευρήματα δύο αποθεών της Ιεράς οδού που ανέσκαψε το 1939 ο κ. P. Amandry. Πρόκειται για τμήματα τριών χρυσελεφάντινων αγαλμάτων που πρόσφεραν πλούσιες πόλεις της

Ιωνίας, όπως η Έφεσος, η Μίλητος, η Σάμος κ.λπ. Ένας σφρηγίλατος ασχημένος ταύρος με επιχρυσες λεπτομέρειες δεσπόζει στην αίθουσα, γύρω στο 550 π.Χ., και ένα μικρό έργο, η πελοπόδος, του 460-450 π.Χ., που συναγώνεται σε αξία τον Ηνίοχο. Πληθώρα χρυσών, ελεφάντινων μικροτεχνημάτων και κοσμημάτων συμπεληρώνουν τα πολύτιμα εκθέματα της αίθουσας αυτής.

Συνεχίζουμε στην αίθουσα του Θησαυρού των Αθηνών, όπου εκτίθενται μετόπιες με τους άθλους του Ηρακλή και του Θησέα, εθνικού ήρωα των Αθηνών. Το έργο είναι του 505-500 π.Χ. και μια δείχνει την αττική τέχνη της εποχής. Όπως και στην αίθουσα των Σιφνίων, υπάρχουν και εδώ δύο τάξεις: η συντηρητική και η προοδευτική.

Στον προθάλαμο της αίθουσας του ναού του Απόλλωνα βρισκείται το πρώτο δυτικό αέτωμα του αρχαϊκού ναού, που σώζεται κατά το ήμισυ η Αθήνα. Κάτω πεσμένος ο Εγκέλαδος (γύρω στο 510 π.Χ.). Εδώ εκτίθεται και το σπάνιο εύρημα όπου σώζονται δύο ήμνοι στον Απόλλωνα που έχουν μουσικά σύμβολα. Ο ένας αναφέρεται στους στίχους του κειμένου έχει γράμματα του ιωνικού αλφαβήτου, που ήταν μουσικά σημεία για χορωδία. Ο άλλος έχει σύμβολα, στιγμίες ή γράμματα πλαγιστόν, ανάποδα ή κανονικά, που ήταν νότα για μουσικά όργανα, αυλούς και λύρες. Ο ρυθμός δεν είναι βέβαιος αλλά όπως φαίνεται

Μετά τον πόλεμο: τα αγάλματα του Μουσείου βγήκαν από τις τάφρους στις οποίες είχαν κρυφτεί.

θα ήταν ιεροπρεπής.

Στην επόμενη αίθουσα δεσπόζει το μαρμάρινο ανατολικό αέτωμα του αρχαίου ναού του Απόλλωνα, αυτό που κατασκεύασαν οι Αλκμεωνίδες για να τους βοηθήσει το Μαντείο να επιστρέψουν στην Αθήνα από την Εξορία. Περιστάναται η θριαμβική εμφάνιση του θεού, η Επιφάνεια, όταν έρχεται στους Δελφούς πάνω σε τέθριππο με τη μητέρα του Λητώ και την αδελφή του την Αρτεμη. Περιβλήδων από κούρους και κόρες. Στα άκρα οι συνθησιμένες εικόνες, λόγω ύψους, των λιονταριών που σπαράζουν ταύρο και ελάφι. Χρονολογείται γύρω στα 510 π.Χ. Όλα τα εκθέματα εδώ έχουν σχέση με το ναό, όπως επιγραφές λογαριασμών ή αρχιτεκτονικά μέλη.

Στη συνέχεια εκτίθενται διάφορα επιτύμβια, όπως η στήλη νεαρού αθλητή που καθαρίζεται με στελεγγίδα, δύο χάλκινες υδρίες που είχαν τη στάχτη των νεκρών, πλήθεις μάσκες της Δήμητρας ή της κόρης και στον μέσον της αίθουσας ο ελληνιστικός στρωγγυλός βωμός με παράσταση 12 κοριτσιών που σολιίζουν γιρλάντα με ταινίες.

Στην αίθουσα της Θόλου μια αναπαράσταση μικρού τμήματος της Θόλου του 4ου π.Χ. α. μας δίνει μια μικρή ιδέα του περιλαμπρού στρωγγυλού κτηρίου που ήταν στην Πρωνία. Οι μετόπες της κιονοστοιχίας που εικονίζαν στιγμές από αμαζονομαχία και κονταρομαχία δε σώζονται σε καλή κα-

τάσταση. Ενώ για τις μετόπες του σηκού, που ήταν μικρότερες, δεν είμαστε βέβαιοι ούτε για το θέμα τους. Ίσως είχαν άθλους του Ηρακλή ή του Θησέα. Τμήματα από Νικες ίσως ήταν ακρωτήρια κτηρίων. Μικρά τμήματα γλυπτών από τις μετόπες μας δίνουν μια ιδέα του γλυπτού διακόσμου του κτηρίου.

Στη διπλανή αίθουσα δεσπόζουν δύο διάσημα έργα. Το ένα ο ακανθωτός κίονας, ύψους 11 μ., είχε στην κορυφή του τρεις λυγρές κοπέλες που δείχνουν να χορεύουν. Το έργο αφιέρωσαν οι Αθηναίοι το 332-322 π.Χ. Το δεύτερο ήταν ένα σύνολο εννέα αναμμάτων, από τα οποία σώζονται τα έξι και ίσως ταυτίζονται άλλα δύο. Εικονίζουν την οικογένεια του Δαχόχου Β' από τα Φάρασαλα, τετράρχη της Θεσσαλίας.

Ο Δάσχος ήταν το 337-332 π.Χ. ιερονήμων της πατρίδας του στη Δελφική Αμφικτυονία και πρόεδρος του συνεδρίου. Το θαυμάσιο έργο είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον, διότι ο καλλιτέχνης απέδωσε τα μέλη της οικογενείας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ιδιοτήτων τους και του επαγγέλματός τους. Ένα από τα αγάλματα, του Αγία, ίσως είναι αντίγραφο του χάλκινου έργου του Λυσίππου, που είχε στηθεί στα Φάρασαλα, για να τον τιμήσουν για τις πολλές νίκες του στους Ολυμπιακούς, στα Πύθια κ.λπ. Ήταν παγκρατιστής (συνδυασμός πάλης και πυγμαχίας).

Και φθάνουμε στο μοναδικό έργο,

που στην εποχή του ήταν σχεδόν μοναδικό σε παγκόσμια κλίμακα και έδωσε την αίγλη του στο ιερό των Δελφών. Αν και τώρα υπάρχουν και άλλα θαυμάσια χάλκινα (Πειραιά, Ριάτος, Αντικυθέρων), ο Ηνίοχος, γι' αυτόν πρόκειται, δεν έχει χάσει καθόλου από την ιστορική και καλλιτεχνική του αξία. Εικονίζεται αρματοδρόμος, πιθανώς κατά το γύρο του θριάμβου, όταν δέχεται τις επευφημίες του πλήθους, ανέκφρατος, κουρασμένος αλλά αγερωχός. Αφιέρωθηκε γύρω στο 470 π.Χ. από τον τύρανο της Γέλας, πόλης της Σικελίας, Πολύζαλο, που νίκησε στα Πύθια του 478 ή 474 π.Χ. Σώζονται ελάχιστα μέρη των αλόγων και το παιδικό χέρι ενός ιπποκόμου. Αξιοθαύμαστη είναι η απόδοση των λεπτομερειών, μάτια, βλέφαρα, δόντια, χείλη, που τονίστηκαν με χρησιμοποίηση άλλων υλικών (σμάλτο, χάλκινα σύρματα, φύλλα χαλκού, ασήμι κ.λπ.). Στην ίδια αίθουσα ένα άλλο θαυμάσιο έκθεμα που βρέθηκε κατά τη διάνοξη των θεμελίων του Μουσείου. Πρόκειται για τη λευκή κύλικα του 490-480 π.Χ., όπου εικονίζεται ο Απόλλωνας με τη λύρα του να κάνει σπονδή.

Στην τελευταία αίθουσα εντυπωσιάζει ο Αντίνοος με την ομορφιά του, την πλάστικότητα και αγρότητα του σώματός του. Ο Αντίνοος, ερωμένος του αυτοκράτορα Αδριανού, θεοποιήθηκε μετά τον πνιγμό του στο Νείλο και όλα τα ιερά γέμισαν με αγάλματά του. Των Δελφών είναι από τα ωραιότερα (130-138 μ.Χ.).

Το πορτρέτο ενός ιστορικού προσώπου, του Φλαμίνιου, που νίκησε τον βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο Ε' στις Κύνους Κεφαλές το 197 π.Χ., προκαλεί το ενδιαφέρον. Ο ιστορικός Πλούταρχος διατέλεσε ιερέας στο ιερό. Σε μια στήλη που φέρει το όνομά του υπήρχε η προτομή του, που δυστυχώς όμως δεν σώθηκε. Στην αίθουσα αυτή κλείνει και ο κύκλος της έκθεσης της κεραμικής με αγγεία και ειδώλια από την Κίρρα και το Κωρικό άντρο (6ος-4ος π.Χ. αι.) και η έκθεση του Μουσείου με μια εντυπωσιακή αναπαράσταση του ιερού από τον Γάλλο αρχιτέκτονα Τουρναιε το 1905.

Βαγγέλης Πεντάζος

Αρχαιολόγος